

Dagbok från fjällets rygg

Dagboken

Dagbokssidan är skriven för det här läromedlet, men den bygger på Carl von Linnés verkliga resedagbok från 1732. Allt den berättar är sant.

Fjället Vallevare ovanför Kvikkjokk, Lule lappmark, början av juli 1732

I kväll skriver jag med stela fingrar, för här uppe är luften kall fast det är juli. Men jag måste få ner allt på papper medan jag minns det, eftersom jag aldrig har upplevt en sådan dag.

För snart två månader sedan red jag ut från Uppsala, en ung man på tjugofem år med några böcker, papper och alldeles för lite pengar. Ett lärt sällskap i Uppsala betalar resan, för naturen här i norr är fortfarande nästan okänd för vetenskapen. Sedan dess har jag följt kusten norrut och rest inåt landet två gånger. Den första gången, i Lycksele lappmark, blev myrarna för djupa, och jag var tvungen att vända om. Den här gången gick det bättre: från Luleå tog vi oss uppför Lule älv med båt, förbi kyrkplatsen i Jokkmokk, ända fram till den lilla byn Kvikkjokk vid fjällens fot.

I dag steg jag för första gången i mitt liv upp på ett riktigt fjäll. När jag kom över trädgränsen var det som att kliva in i en ny värld. Marken, växterna, till och med vädret – allt var annorlunda. Runt omkring mig låg snö, mitt i högsommaren, och ändå blommade små växter alldeles intill snökanten. Flera av dem hade jag aldrig sett förut, inte ens i någon bok. Jag satte mig på knä i den våta marken och kunde knappt välja vilken jag skulle titta på först. Varje ny växt pressar jag mellan papper, så att jag kan beskriva den när jag kommer hem.

Utan samerna skulle jag inte klara mig en enda dag här uppe. Samiska vägvisare leder mig över fjället; de läser landskapet som jag läser en bok. I går satt jag i deras kåta, och de bjöd mig på mjölk från sina renar och på ost som de gör av mjölken. Renen ger dem nästan allt de behöver: mat, kläder och dragkraft. Jag ser också hur renarna äter lav, som täcker marken här. Ju längre jag reser, desto mer beundrar jag hur samerna lever i detta hårda landskap – friskt och klokt, med kunskap som ingen bok i Uppsala kan ge mig.

Det enda jag förbannar är myggen. De följer mig i moln och biter varje fri bit hud.

I morgon fortsätter vi västerut över fjällen. Om allt går väl når vi havet på den norska sidan. Jag är trött, hungrig och lyckligare än någonsin.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
stel	hård och svår att röra, till exempel av kyla
ett lärt sällskap	en förening för forskare och vetenskap
en myr	mjuk och blöt mark, ofta svår att gå på

ORD	FÖRKLARING
vända om	gå eller resa tillbaka samma väg
en älv	en stor flod
trädgränsen	den höjd på ett fjäll där träden slutar växa
en snökant	kanten där snön slutar och marken börjar
pressa	trycka något platt, till exempel en växt mellan papper
en kåta	samernas traditionella bostad, ofta byggd som ett tält
dragkraft	när ett djur drar något, till exempel en släde
en lav	ser ut som en liten växt utan blommor; växer på mark, träd och stenar
beundra	tycka att någon eller något är imponerande
förbanna	vara mycket arg på något

Läsförståelsefrågor

---

1. Varför skriver Carl med stela fingrar?
  1. Han har skadat handen på fjället.
  2. Det är kyligt uppe på fjället trots årstiden.
  3. Han har skrivit för länge utan paus.
2. Vem betalar Carls resa?
  1. en vetenskaplig förening i Uppsala
  2. hans familj i Småland
  3. kyrkan i Jokkmokk
3. Vad hände i Lycksele lappmark?
  1. Carl hittade sina viktigaste växter där.
  2. Carl träffade sina vägvisare där.
  3. Carl kom inte längre utan fick återvända.
4. Hur tog sig Carl från Luleå mot Kvikkjokk?
  1. på vattnet, mot strömmen
  2. till häst längs stranden
  3. till fots över myrarna
5. Vad förvånade Carl mest uppe på fjället?
  1. att det inte fanns några djur där
  2. att vinter och sommar fanns där på samma gång
  3. att samerna bodde så högt uppe
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Carl hade varit på höga fjäll många gånger tidigare.
  2. Renarna äter lav.
  3. Carl lärde sig att tala samiska.
  4. Samerna bjöd Carl på mat och dryck i kåtan.
7. Vad menar Carl när han skriver att samerna “läser landskapet som jag läser en bok”?
8. Carl skriver att samernas kunskap är sådan som “ingen bok i Uppsala kan ge mig”. Vad säger det om hur han ser på deras kunskap?
9. Carl är “trött, hungrig och lyckligare än någonsin”. Hur hänger det ihop? Svara med två eller tre meningar.

Diskussionsfrågor

- Carl säger att samernas kunskap inte finns i några böcker. Vilken kunskap i ditt liv har du fått utanför skolan, och av vem?
- Att resa på 1700-talet var långsamt och farligt. Vad vinner och vad förlorar man när resor i dag går så snabbt?
- Carl är gäst i ett landskap där andra är experter. Hur ska en bra gäst bete sig, tycker du?
- Trött, hungrig – och ändå lycklig. Har du arbetat hårt för något som var värt besväret? Berätta.
- **Skriv (4 meningar):** Skriv en dagbokssida från en dag då du gjorde något för första gången. Beskriv både det som var svårt och det som var bra.